

श्री

राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं

इजलास

माननीय अध्यक्ष श्री किशोर सिलवाल

लेखा सदस्य श्री डम्बर बहादुर कार्की

फैसला

२०७६/०७७ सालको निर्णय नं. ६४

पुनरावेदन नं. ०७३-RB-०४८५

मुद्दा:- मूल्य अभिवृद्धि कर (२०६९/०७०) ।

मोरङ जिल्ला, टंकीसिनवारी गा.वि.स.वडा नं.१ स्थित स्थायी लेखा नं.५००१८९३८२
का आरती स्ट्राईप्स प्रा.लि.को तर्फबाट अधिकारप्राप्त दिव्यराज सापकोटा..... १

पुनरावेदक

विरुद्ध

ठूला करदाता कार्यालय हरिहरभवन, ललितपुर-----१ }
आन्तरिक राजस्व विभाग लाजिम्पाट काठमाडौं-----१ } प्रत्यर्थी

उपस्थित कानून व्यवसायीहरू

पुनरावेदकका तर्फबाट: विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री रमेश कोईराला

प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट : विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री शम्भुकुमार बस्नेत

सुरू निर्णय गर्ने कार्यालय : ठूला करदाता कार्यालय ललितपुर

सुरू निर्णय गर्ने पदाधिकारी: प्रमुख कर प्रशासक श्री शंकर प्रसाद खरेल

सुरू निर्णय मिति : २०७१/११/०८

प्रशासकिय पुनरावलोकनको निर्णय गर्ने कार्यालय र पदाधिकारी

निर्णय गर्ने कार्यालय: आन्तरिक राजस्व विभाग

निर्णय गर्ने पदाधिकारी: महानिर्देशक श्री चुडामणी शर्मा

निर्णय मिति: २०७३।०३।०९

ठूला करदाता कार्यालय ललितपुर समेतको निर्णय उपर राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ (१) र मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ३२ बमोजिम यसै न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार भित्रको भई दर्ता हुन आएको प्रस्तुत पुनरावेदनपत्रको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार रहेको छ ।

तथ्य खण्ड

१. करदाता श्री आरती स्ट्राईप्स प्रा.लि. को आ.व. २०६९/०७० को मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फको लेखा परिक्षण सम्पन्न भै पेश भएको प्रतिवेदनको आधारमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा २०(१) तथा मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २९(१) बमोजिम कर, र जरिवाना समेत जम्मा रु.४३,९६,२२९/-को प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश मिति २०७१/१०/१८ मा रहेछ ।
२. प्रारम्भिक कर निर्धारण आदेश बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर तिर्नु नपर्ने कारण भए १५ दिन भित्र ठोस प्रमाण पेश गर्न जारी भएको सुचना करदाताले मिति २०७१/१०/१८ मा बुझील्लिइ सो को जवाफ मिति २०७१/११/०१ मा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिमको भवन अपार्टमेन्ट सपिड कम्प्लेक्स निर्माण गरी विक्री वितरण गर्ने वा लिजमा दिने समेतका व्यवसायिक कार्य यस उद्योगले गर्ने व्यावसायिक कार्य होइनन उद्योगलाई आवश्यक भवन निर्माण गरेको होइन दफा ८(३) बमोजिम कर लगाउनु हुँदैन भनी पेश गरेका रहेछन ।
३. करदाता आरती स्ट्राईप्स प्रा.लि.ले पेश गरेको जवाफ समेतलाई विश्लेषण गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ८(३) को व्यवस्था विपरित करदाताले प्रस्तुत आ.व. मा पूजिकृत गरेको खर्च मध्ये कर छुटको **Wages** तथा **Labour Supply** समेत रु.२,७०,५३,७१४/- मू.अ.करमा दर्ता नभएका व्यक्तिहरूसंग खरिद भएको देखियो । सो तथ्यलाई करदाताले स्विकार गरी लागने कर २०७१ को विवरणबाट डेविट गरेकै देखियो तर सोही डेविट बराबरकै रकम करदाताले कर कट्टी दावी गरेकोमा मू.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम दाखिला गरेको वा कर निर्धारण भएको रकम ऐनको दफा १७ बमोजिम करकट्टी पाउने व्यवस्था ऐनले नगरेको हुँदा बेदर्तावालासंग गराएको निर्माणको हदसम्मको रकमको १३% ले हुँने मू.अ.कर रु.३५,१६,९८३/- र सोही ऐनको दफा २९ बमोजिम २५% ले हुने रु.८,७९,२४६/- जरिवाना समेत जम्मा रु.४३,९६,२२९/- अन्तिम कर निर्धारण गर्ने भन्ने ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको मिति २०७१/११/०८ को निर्णय ।
४. ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरबाट मिति २०७१/११/०८ मा भएको आ.व. २०६९/०७० को मू.अ.कर तर्फको अन्तिम कर निर्धारण आदेशमा चित्त नबुझी आरती स्ट्राईप्स प्रा.लि.ले ले प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागी मिति २०७२/०१/०७ मा आन्तरिक राजस्व विभागमा पेश गरेको निवेदन ।
५. निवेदकले अमानतमा निर्माण गरेको भवन तथा संरचनामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर माग गर्ने गरी शुरु ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट मिति

२०७१/११/०८ मा भएको कर निर्धारण कानूनसम्मत भएकोले निवेदकको जिकिर पुग्न सक्दैन भन्ने आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७३/०३/०९ मा भएको निर्णय ।

६. पुनरावेदक प्रचलित कानून बमोजिम आफ्नो दायित्व तथा कर्तव्य पुरा गर्दै कारोबार संचालन गर्दै आइरहेको कम्पनी हो । विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयले गरेको कर निर्धारण आदेश मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ८(३) को विपरित र त्रुटिपूर्ण छ । पचास लाख भन्दा बढीको भवन वा अपार्टमेन्ट वा सपिड कम्प्लेक्स र विभागले तोकेको यस्तै प्रकारका अन्य संरचना निर्माण गर्दा अन्य मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता नभएका व्यक्तीबाट गराउदा मात्र मू.अ.कर ऐन २०५२ को दफा ८(३) आकर्षित हुने हो । पुनरावेदकले आफै निर्माण सामग्री खरिद गरी आफ्नै निगरानीमा मजदुरहरु लगाइ र केही भाग ठेक्कामा निर्माण गरेको तथा मू.अ.कर ऐनमा उद्योगको संरचना भन्ने नपरेको हुँदा उक्त दफा लगाइ कर निर्धारण गर्न मिल्दैन । उद्योग आफैले निर्माण गर्न नपाउने भन्ने कानूनमा उल्लेख नभएको बेचबिखनको लागी नभइ आफ्नै प्रयोगका लागी निर्माण भएको भवन सम्पन्न भइ सकेपछी आपुर्ति भएको मानिने तथा उद्योगले कानूनले दिएको सुविधा अनुरूप निर्माण गरेको हो । मिति २०७०/७/८ को पत्रको आधारमा कर निर्धारण गर्न मिल्दैन तसर्थ मूल्य अभिवृद्धि कर रु.३५,१६,९८३/- र जरिवाना रु.८,७९,२४६/- समेत जम्मा रु.४३,९६,२२९/- माग गर्ने गरी शुरु ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट भएको मिति २०७१/११/८ को निर्णय तथा सोही निर्णयलाई सदर गरेको आन्तरिक राजस्व विभागको मिति २०७३/३/९ को निर्णय बदर गरी मू.अ.कर र जरिवाना मिनाहा गरी पाउँ भन्ने समेत यस न्यायाधिकरणमा मिति २०७३/१०/२१ मा दर्ता भएको पुनरावेदनपत्र ।
७. यसमा कर छुटको सेवा समेतको मूल्यमा मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारणको निर्णय न्यायिक विवेचनाको रोहमा फरक पर्न सक्ने देखिँदा मुलुकी ऐन, अ.बं.२०२ नं.बमोजिम छलफलको प्रयोजनार्थ विशेष सरकारी वकिलको कार्यालय काठमाडौंलाई पेशीको सूचना दिई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने समेत यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७४/०७/२७ मा भएको आदेश ।

ठहर खण्ड

८. नियम बमोजिम पेशी सुचीमा चढी पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदकका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान बरिष्ठ अधिवक्ता श्री रमेश कोइरालाले पुनरावेदक **Colour coted seet** लगायत उत्पादन गर्ने उद्योग हो । आफ्नै प्रयोजनका लागी निर्माण गरेको, उद्योगको संरचना र भवन अपार्टमेन्ट, सपिड कम्प्लेक्समा व्यापक फरक रहने गरेको हुँदा व्यावसायिक प्रयोजनका लागी निर्माण गरिने भवन लगायतमा संरचनामा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ८(३) लाग्ने हो । उद्योगको आफ्नै प्रयोगको भवन निर्माणमा होइन । त्यस्तै मू.अ.कर नै नलाग्ने ज्यालामा मू.अ.कर लगाएको छ । अमानतमा निर्माण कार्य गर्न नपाउने भन्ने काँही उल्लेख नभएको तथा भवन र जग्गामा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने हुँदा मूल्य अभिवृद्धि कर र जरिवाना समेत माग गर्ने गरी भएको शुरु कार्यालयको निर्णय

बदर हुनु पर्छ भनी बहस गर्नु भयो । त्यस्तै प्रत्यर्थी कार्यालयका तर्फबाट उपस्थित विशेष सरकारी वकिल कार्यालय, काठमाडौंका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री शम्भुकुमार बस्नेतले पुनरावेदक उद्योग व्यवसायी भएको, उद्योगको उत्पादन वृद्धि प्रयोजनलाई निर्माण भएको संरचना व्यवसायिक प्रयोजन होइन भन्न मिल्दैन। मू.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिमको संरचना निर्माण गर्दा मू.अ.करमा दर्ता नभएका निर्माण व्यवसायीसंग गराएको देखिएको हुँदा कर बिजक बिना निर्माण गरेको हदसम्मको हकमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम कर निर्धारण गरेको जरिवाना समेत माग गर्ने गरी भएको निर्णय सदर कायम हुनु पर्छ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो।

९. पुनरावेदक कम्पनीको पुनरावेदनमा लिइएका पुनरावेदन जिकिरहरु, दुवै तर्फका विद्वान कानून व्यवसायीहरुबाट प्रस्तुत बहस बुँदाहरु र मिसिल संलग्न कागज प्रमाणहरुको अध्ययन गरी इन्साफ तर्फ बिचार गर्दा प्रस्तुत मुद्दाका सन्दर्भमा मुख्यतः देहाय अनुसार हुने देखियो ।
१०. पुनरावेदक कम्पनीको आ.ब.०६९/०७० मा पुँजिकृत गरेको खर्च मध्ये कर छुटको ज्याला तथा Labour Supply समेत रु.२,७०,५३,७१४/- मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता नभएका व्यक्तीहरूसंग खरिद भएको देखिएको र लाग्ने कर डेविट गरी डेविट बराबरकै रकम करकट्टी दवी गरेको देखिई मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम दाखिला गरेको वा कर निर्धारण भएको रकम करकट्टी पाउने व्यवस्था नगरेको हुँदा बेदर्तावालासंग गराएको निर्माणको हदसम्मको रकमको १३% ले हुने मू.अ.कर रु.३५,१६,९८३/- र सो को दफा २९(१क) बमोजिम २५% ले हुने रकम रु.८,७९,२४६/- जरिवाना हुने गरी भएको निर्णय त्रुटिपूर्ण रहेको भन्ने पुनरावेदन जिकिर सम्बन्धमा हेर्दा: मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) मा व्यवस्था भए बमोजिम भवन वा अपार्टमेन्ट वा सपिङ्ग कम्प्लेक्स वा अन्य संरचना मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता नभएको व्यक्तिबाट निर्माण गरिएको भएता पनि दर्ता भएको व्यक्तिबाट गराए सरह मानी कर दाखिला गर्नुपर्ने भन्ने व्यवस्था रहेको छ । यस दफामा भएको व्यवस्था अनुसार कर दाखिला गर्नुपर्ने दायित्व यस्तो संरचनाको स्वामित्ववाला माथी रहेकोमा कुनै विवाद छैन । तर यस्तो कर कुन अवधिमा दाखिला गर्ने भन्ने ऐन वा नियमावलीमा एकिन रुपमा व्यवस्था गरेको देखिँदैन । यसले गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) अनुसारको कर कहिले र कहाँ दाखिला गर्नु पर्ने भनी समयवधि नतोकिएको अवस्थामा करदाताले आफ्नो सुविधा अनुसारको समयमा दाखिला गर्न नपाउने भन्न मिल्ने देखिँदैन । सबै प्रकृतिका मू.अ.कर दाखिला गर्ने समयवधि तोकिएको भएता पनि उक्त समयमा मू.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) अनुसारको मू.अ.कर कहिले दाखिला गर्ने भन्ने समयवधि तोकिएको देखिँदैन । मू.अ.कर ऐन २०५२ को दफा ८(३) को व्यवस्थालाई व्याख्या र स्पष्ट गरी तथा कर दाखिला गर्ने समयवधि तोकी मिति २०७०।७।३ मा आन्तरिक राजस्व विभागबाट परिपत्र जारी भएको देखिन्छ । सो परिपत्रलाई विभागको वेबसाइटमा राखिएको व्यहोराको सूचना मिति २०७३।१०।२१ को गोरखापत्र दैनिकमा प्रकाशन गरिएको देखिन्छ। कानूनत् दाखिला

गर्नुपर्ने एकिन अवधि नै नतोकिएको अवस्थामा कर दाखिला गर्नुपर्ने दायित्व भएता पनि कर ढिलो बुझाएको भन्ने मानि करदातालाई जरिवाना वा व्याज वा थप दस्तुर बहन गर्न लगाउन कानूनत् मिल्ने देखिन आएन । तर यसै सम्बन्धमा मू.अ.कर प्रशासन गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागबाट अन्तिम पटक मिति २०७०।७।३ मा दफा ८(३) मा भएको व्यवस्थालाई व्याख्या गरी सो अनुसार दाखिला गर्नुपर्ने मू.अ.कर दाखिला गर्नुपर्ने अवधि तोकेको देखिन्छ ।

११. पुनरावेदकले पुनरावेदनपत्रमा कम्पनीबाट भएको निर्माण कुनै अपार्टमेन्ट सपिड कम्प्लेक्स वा व्यावसायिक प्रयोजनका लागी विक्री गर्ने उद्देश्यले भएको होइन । कम्पनी र उद्योगको आवश्यकता र उद्देश्य पूर्ती गर्न उद्योगको भवन निर्माण कार्य भएको हो । त्यस्तो निर्माण भएको उद्योग भवनका सन्दर्भमा मु.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) आकर्षित हुन सक्दैन । पुँजिकृत भएको मु.अ.कर नलाग्ने बस्तुको खरिद ज्याला लगायतको भुक्तानीमा समेत मु.अ.कर लगाउन मिल्ने होइन । बस्तु र सेवा नछुट्याइ मु.अ.कर लाग्ने र नलाग्ने नहेरी भएको प्रस्तुत कर निर्धारणले करदातालाई अन्याय गरेको छ । मिति २०७०/७/०३ को परिपत्र अनुसार भनी कर निर्धारण भएको छ । पछीको परिपत्रले अधिको कर निर्धारण गर्न मिल्ने होइन भन्ने समेत पुनरावेदक करदाताले जिकिर लिएको देखिन्छ । मू.अ.कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) मा रहेको कानूनी व्यवस्था हेर्दा भवन वा अपार्टमेन्ट वा सपिङ्ग कम्प्लेक्स वा अन्य संरचना मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता नभएको व्यक्तिबाट निर्माण गरिएको भएता पनि दर्ता भएको व्यक्तिबाट गराए सरह मानी कर दाखिला गर्नुपर्ने भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उक्त व्यवस्थामा पुनरावेदकले जिकिर लिए जस्तो उद्योग र कारखानाको भवन लगायतका संरचना निर्माणमा मू.अ.कर नलाग्ने भन्ने नभएकोले पुनरावेदकको जिकिरसँग सहमत हुन सकिएन । तसर्थ: करदाताले निर्माण गरी पुँजिकरण गरेको रकम मध्ये बिजक बाहेकको रु.२,७०,५३,७१४/- खरिद गरेको पाइएकोले मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) बमोजिम सो रु.२,७०,५३,७१४/- को १३% ले हुने रकम रु.३५,१६,९८३/- मु.अ.कर निर्धारण गरेको शुरु कार्यालयको निर्णय र सो हदसम्मको प्रशासकिय पुनरावलोकनको निर्णयलाई अन्यथा मात्र पने अवस्था देखिएन ।

१२. मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारणका सम्बन्धमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा १९(२) र २६(१) बमोजिम करदाताले बुझाउनु पर्ने कर रकम म्यादभित्र दाखिला नगरेको अवस्थामा मात्र थप दस्तुर र व्याज लाग्ने व्यवस्था भएको, दफा ८(३) बमोजिम मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिला गर्ने सम्बन्धमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन र नियमावलीमा कुनै अवधि नतोकिएकोले दफा ८(३) को कार्यान्वयनको सम्बन्धमा मिति २०७०।७।३ मा आन्तरिक राजस्व विभागबाट जारी परिपत्र आन्तरिक प्रकृतिको मात्र भएको, सो परिपत्र आन्तरिक प्रकृतिको मात्र भएको कुरा स्वयं आन्तरिक राजस्व विभागले उक्त परिपत्रलाई आफ्नो Website मा राखिएको कुरा मिति २०७३।१०।२१ को गोरखापत्रमा सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गरेकोबाट प्रमाणित भइरहेको र यस्ता विषयमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ३२ ख (२) बमोजिम आफ्नो Website मा वा राष्ट्रिय स्तरको

पत्रपत्रिकामा प्रकाशन गर्नुपर्ने व्यवस्था भएको सन्दर्भमा गोरखापत्रमा प्रकाशित सूचनाले उक्त परिपत्रले तोकेको अवधिलाई आधार बनाई गोरखापत्रमा सूचना प्रकाशित हुनुभन्दा अगाडिको अवधिको पनि जरिवाना लगाएको हदसम्म ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरको निर्णय मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म उल्टी हुने ठहर्छ ।

१३. अतः माथि उल्लेखित आधार कारणबाट स्थायी लेखा नं.५००१८९३८२ भएका पुनरावेदक करदाताको आ.व.२०६९/०७० को मूल्य अभिवृद्धिकर निर्धारणका सम्बन्धमा शुरू ठूला करदाता कार्यालयको मिति २०७१/११/०८ को निर्णय र सोलाई समर्थन गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०७३/३/९ मा भएको निर्णयमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) अनुसार भवन लगायत स्थायी संरचना निर्माणको लाग्ने मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिला गर्ने अवधि नतोकिएको अवस्थामा जरिवाना लगाएको हदसम्मको निर्णय मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म केही उल्टी हुने ठहर्छ । अरुमा पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन । तपशिल बमोजिम गर्नु ।

तपशिल

माथि ठहर खण्डमा उल्लेख भए बमोजिम पुनरावेदक करदाता आरती स्ट्राईप्स प्रा.लि. को आ.व. २०६९।०७० को मूल्य अभिवृद्धि कर निर्धारणका सम्बन्धमा शुरू ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरको मिति २०७१।११।०८ को निर्णय र सोलाई समर्थन गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट मिति २०७३/३/९ मा गरेको निर्णयमा मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ को दफा ८(३) अनुसार भवन लगायत स्थायी संरचना निर्माणको लाग्ने मूल्य अभिवृद्धि कर दाखिला गर्ने अवधि नतोकिएको अवस्थामा जरिवाना लगाएको हदसम्मको निर्णय मिलेको नदेखिँदा सो हदसम्म उल्टी हुने ठहर्न्याई फैसला भएकोले पुनरावेदक करदाताको सो हदसम्मको धरौटी रकम हिसाव गरी फिर्ता दिनु वा अर्को कर अवधिको तिर्नुपर्ने कर रकममा मिलान गरिदिनु भनी शुरू कार्यालयमा लेखि पठाइ दिनु..... १

प्रस्तुत फैसलाको जानकारी विशेष सरकारी वकिलको कार्यालय काठमाण्डौलाई दिनु..... २

नक्कल माग गर्ने सरोकारवालाबाट लाग्ने दस्तुर लिई नक्कल दिनु..... ३

फैसलाको विधुतिय प्रति अपलोड गरी प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी सुरु तथा रेकर्ड मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ४

डम्बर बहादुर कार्की
(लेखा सदस्य)

उक्त रायमा मेरो सहमती छ ।

किशोर सिलवाल

(अध्यक्ष)

फैसला तयारीमा सहयोग गर्ने:-

विश्वराज कुइकेल (शाखा अधिकृत)

इति सम्बत् २०७६ साल कार्तिक महिना १८ गते रोज २ शुभम् .....